

Міжнародна науково-практична конференція «МІЖНАРОДНИЙ ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД
ПОВОЄННОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ ЕКОНОМІКИ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ», 27 квітня 2023 р.

ДОСВІД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ПРОМИСЛОВОСТІ КРАЇН ЗАХІДНИХ БАЛКАН: ПЕРЕДУМОВИ, ЗАХОДИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ

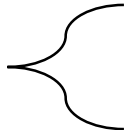
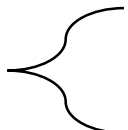
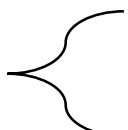
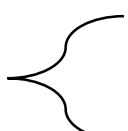
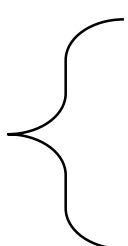
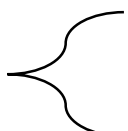
Олена Ципліцька,

доктор економічних наук, доцент,

старший науковий співробітник відділу промислової політики

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

Передумови для відбудови промисловості

1. •Воєнні події, руйнування промислової інфраструктури
2. •Спадок соціалістичного устрою та початок ринкових трансформацій
3. • Втрата людських ресурсів (через міграцію, загибель)
4. •Високий рівень індустріалізації економік у довоєнний період
5. •Розрив виробничо-збутових ланцюгів внаслідок відокремлення країн (Хорватія, Боснія і Герцеговина), санкцій та економічної ізоляції (Сербія)
6. •Залученість міжнародних організацій у процеси відновлення

Боснія і Герцеговина: Заходи промислового відновлення та їх результати

Заходи з відновлення

Пріоритетна програма реконструкції і відновлення (відсторонення міжнародної допомоги та підтримки уряду від промислового сектору)

Система інвестиційних гарантій Світового Банку та ЄС

Цільові програми з підвищення зайнятості

Програма кредитування МСБ «Emergency Recovery Project»

Лише 3% всього обсягу допомоги (понад 9 млрд. дол. у 1996-2005 рр.) було спрямовано на виробничу сферу

Стабілізаційний план та стандартний пакет заходів перед вступом до ЄС (1999)

Результати

Часткове відновлення фізичної інфраструктури

Прогрес в управлінні відходами

Прискорення темпів економічного зростання у 2000 – 2010 рр. до 6%

Значного притоку інвестицій не було забезпечено через адміністративні, юридичні та фіскальні обмеження, нестабільність

Уряд фактично не долучався до прийняття рішень щодо промислового відновлення

Кількість створених робочих місць в переробній промисловості була значно нижче очікуваної

Невідповідність обсягу наданої міжнародної допомоги та капітальних інвестицій обсягу потреб та збитків

Зростання тіньової економіки (у 2021 р. – 27% ВВП)

Сербія: Заходи промислового відновлення та їх результати

Заходи з відновлення

Програма економічного відновлення (2000)

Закон про приватизацію (2001)

Закон про конкуренцію (2005)

Макроекономічна політика, спрямована на формування моделі споживання (2001-2008)

Програма стимулювання фінансового та реального секторів економіки (2009-2011)

Зміни в трудовому законодавстві (з 2014 р.)

Результати

Високі темпи економічного зростання у 2000-2008 (6,5% щорічно)

Швидкий розвиток сфери послуг

«Залишковий» статус промислової політики та радикальна деіндустріалізація (на 10% ВВП)

Відкладення важливих мікроекономічних реформ (конкурентна політика, корпоративне управління, прозоре бізнес-середовище)

Повільна реструктуризація промисловості та звуження сектору до 5 основних галузей (енергетика, харчова, хімічна, чорна металургія, виробництво будівельних матеріалів)

Робочі місця з низькими соціальними стандартами

Погіршення показників людського капіталу

Нестійкість здобутків заходів з відновлення (значний вплив рецесії 2008 р.)

Процеси реіндустріалізації з 2016 р.

Хорватія: Заходи промислового відновлення та їх результати

Заходи з відновлення

Програма стабілізації (жовтень 1993 р.):
I фаза – заходи з подолання інфляції;
II фаза – структурні реформи

Державна підтримка реструктуризації суднобудування, металургії, виробництва електроенергії, залізничних перевезень

Значні державні інвестиції в інфраструктуру (5-7% державних видатків)

Приєднання до міжнародних угод (вступ до СОТ у 2000 р., Угода про асоціацію з ЄС у 2001 р., вступ до ЄС у 2013 р.)

Результати

Швидке подолання інфляції

Незадовільні результати реструктуризації промисловості

Недостатність стимулів для розвитку МСБ та залучення приватних інвестицій

Нестійкість здобутків заходів з відновлення (значний вплив рецесії 2008 р.)

Поступове зниження рівня безробіття (2002-2008 з 15,4 до 8,6%)

Структурні зміни в зайнятості: відплив кадрів з промисловості

Формування «кланового капіталізму», вихід з якого розпочався лише у 2000-х рр.

Збереження значної частки державного сектору в харчовій, фармацевтичній галузях, у сфері надання комунальних послуг

Структурні зміни у промисловості

Вид діяльності	Боснія і Герцеговина		Сербія		Хорватія	
	2005	2015	2002	2010	1995	2005
Виробництво харчових продуктів і напоїв	24,8%	20,8%	29,9%	31,3%	19,3%	20,2%
Виробництво тютюнових виробів	2,7%	0,6%	4,6%	1,7%	2,4%	2,5%
Текстильне виробництво	2,9%	3,3%	2,5%	1,3%	2,8%	1,7%
Виробництво одягу та виробів з хутра	4,2%	4,1%	2,9%	3,3%	5,6%	3,8%
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	2,9%	5,3%	1,5%	1,3%	2,2%	1,3%
Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння	8,3%	7,1%	1,6%	1,8%	2,8%	2,9%
Виробництво паперу та паперових виробів	1,0%	3,3%	2,7%	3,2%	2,7%	2,0%
Поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації	5,0%	2,6%	4,5%	2,3%	6,6%	5,8%
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	-0,8%	0,0%	3,0%	7,5%	10,3%	10,9%
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	3,6%	7,4%	10%	8,0%	11,8%	8,1%
Виробництво гумових і пластмасових виробів	3,3%	4,5%	4,3%	6,4%	2,4%	2,4%
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	9,5%	5,1%	5,7%	5,6%	4,4%	7,2%
Металургійне виробництво	6,3%	7,0%	2,5%	1,6%	1,9%	1,7%
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	10,3%	13,4%	6,2%	8,5%	5,9%	7,5%
Виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.	2,6%	2,3%	5,1%	3,2%	3,4%	3,4%
Виробництво комп'ютерів, електронних та оптичних виробів	2,0%	0,7%	3,3%	2,8%	4%	4,1%
Виробництво електричного устаткування	2,2%	2,2%	2,6%	3,4%	3,9%	4,2%
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	2,2%	3,0%	2,8%	1,7%	0,8%	1,1%
Виробництво інших транспортних засобів	0,6%	0,05%	0,8%	0,6%	2,9%	5,4%
Виробництво меблів; виробництво іншої продукції, н.в.і.у	6,4%	7,4%	3,4%	4,3%	3,2%	2,9%
Переробка відходів	-	-	-	-	0,6%	0,8%
Інтегральний показник структурних зрушень	0,209		0,151		0,149	

Джерело: авторські розрахунки на основі даних Statistical Office of the Republic Serbia (2023); Agency for Statistics of Bosnia and Herzegovina (2023); Stojcic (2012).

Динаміка макроекономічних та промислових показників Боснії і Герцеговини, Сербії та Хорватії у повоєнний період

Показник	Боснія і Герцеговина			Сербія			Хорватія		
	1995	2005	2021	1995	2005	2021	1995	2005	2021
ВВП на одну особу, дол. США	498	2741	7143	2208	3721	9230	4901	10634	17685
Частка доданої вартості промисловості та будівництва у ВВП, %	25,7	21,4	25,5	35,1	29,1	25,0	26,5	23,7	19,8
з них:									
частка валової доданої вартості промисловості у ВВП, %	-	20,6	20,5	-	23,5	19	21,4	17,9	14,8
Частка доданої вартості переробної промисловості (manufacturing) у ВВП, %	11,0	10,0	14,0	23,0	20,0	13,0	18,0	14,0	11,0
Зайнятість у промисловості, % від загальної кількості зайнятих (модельовані ILO оцінки)	28	30	32*	27	28	27*	29	29	28*
Частка середньо- та високотехнологічного експорту в загальному експорті переробної промисловості (manufacturing), %	32	28	29**	31	27	47**	37	44	49**
Глобальний індекс інновацій	-	-	29,6	-	-	35,0	-	-	37,3
Індекс складності економіки	-	0,24	0,65	-	0,56***	0,74	0,32****	0,43	0,81
Індекс сприйняття корупції, місце в рейтингу	-	88	110	-	97*****	96	-	70	63

- немає даних * дані за 2019 рік ** дані за 2020 рік *** дані за 2006 рік **** дані за 1998 рік ***** Сербія і Чорногорія

Джерело: The World Bank (2023); Croatian Bureau of Statistics (2023); Statistical Office of the Republic Serbia (2023); Agency for Statistics of Bosnia and Herzegovina (2023); OEC (2023); WIPO (2023); Transparency International (2023).

Дякую за увагу!

Відділ промислової політики:

<https://sites.google.com/site/iefprompolit/>

FB: <https://www.facebook.com/Prompolit>

e-mail: o.liakhovetz@gmail.com